Řím a zplozenci.

Historický román

—od—

ALFREDA MEISNERA.

Novicka Marcelina.

(Pokračování 10.)

Celkem v slavnosti tak přesně vypočtěné a promyšlené a tak umělecky a mistrovsky prováděné nebylo ani místa pro scény komické, bez nichž málokdy se obejde i sebe velebnější divadlo; jednotlivé směšné výstupy zůstaly téměř nepozorovány. Když při udělování požehnání davy lidu padaly na kolena, zdálo se, že dva slušně odění mužové nehodlají pokleknouti. Ihned objevil se vedle nich jakýsi italský duchovník, napomínaje oba vzdorovníky, aby poklekli. "Jsme protestanté", odpovídali cizinci, "a nevěříme v tyto věci."— "Já také ne," odvětil abbas v podivně přelamované němčině, "a přece poklekna"; a klekaje strhnul sebou muže.

Na jiném místě zůstalo několik mužů, když vše sklánělo šíji, státi, a jeden z nich dlouhé vychrtlé postavy, bledé tváře a v obleku velmi ošumělém, zapomněl se tak, že ani klobouk nesmeknul. Byv v té příčině od několika sousedů s nevolí upomínán, odpověděl čtverák s úsměvem: "Dobrého žehnání, klobouk mu nebrání!"

Byl to Alois Blumauer, osoba ve Vídni vůbec známá, spisovatel travestované Aeneidy.

* * *

Pouze hlučné a nadšené přivzukování obecného lidu mohlo býti papeži jakousi útěchou. Celkem však musil se přiznati, že účel jeho cesty naprosto byl zmařen.

Byl sice uvítán a přijat s největší úctou; avšak císařskou důstojnost podmaniti své vlastní, nezdařilo se mu. Prokazována mu byla se všech stran nejhlubší oddanost a vážnost, ale nikde nesetkával se s povolností sebe nepatrnější. Kdykoli přivedl řeč na stávající sporné věci, nikdy císař nepustil se osobně do vyjednávání, nýbrž vždy odkázal jej k nejvyššímu kanceláři, knížeti Kounicovi, anebo požádal jej, aby tížnosti své podal písemně.

Pius teprv nyní nahlížel, že závažnost a luzný půvab své osoby přeceňoval, a byl přinucen k přesvědčení, že císař nejednal dle okamžitého, rychle zase pomíjejícího rozmaru, nýbrž že se přidržoval nezvratně, hluboce promyšlené soustavy, a že pevnost povahy jeho nedala se ničím odstraniti a provozování za dobré uznaných oprav.

S úsmvkou ironií na sebe sama vyslovil se také Pius o nezdaru své cesty u přítomnosti nejvěrnějších svých přívrženců. Nepodařilo se mu zastaviti neb alespoň zmírniti toleranční patenty, odporující papežské bulle "Constitutio unigenitus"; nepodařilo se mu zabrániti zřizování a rozmnožování světských škol; nepodařilo se mu, právomocnost nad jistými záležitostmi, nyní vládou přejatou, navrátiti opět do rukou papežského vyslanectví; nepodařilo se mu, zameziti četná jiná zařízení, kteráž značně zúžovala vrchní panství Říma. —

Svatý otec musil nechati sobě líbit, že veškeré duchovenstvo postaveno bylo pod dozor státní, a spokojiti se s ustanovením, posavadní římskou nadvládu zlehčujícím, že v říši Rakouské nikdo nesmí býti připuštěn k správě duchovního pastýřství, kdož k takovému úřadu nebyl zvlášť vyučen a jeho schopen.

I rozloučil se tedy s Vídní na pohled sice velmi vlídně a přátelsky, uvnitř ale předsevzal sobě pevně, že chce potají i zjevně bojovati proti reformám císařovým. Vždyť přece poznal smýšlení v národu! Malý hlouček uvědomělých, pokroku a svobodě oddaných byl příliš nepatrný a byl by v nejmenšího povšimnutí nezasluhoval, jen kdyby ve středu jeho nebyl stál jeden, jenž — jenž byl císařem.

Nelze popírati, že oba císařové, jichž dvory navštíveny byly od papeže, jednali času přiměřeně a v plném vědomí státních potřeb. Karel Veliký, pomáhaje Lvu III. k primátu římskému a upevnění církevní vlády — a Josef II., nepopouštěje Piu VI. ani u věci nejmenší.

Císař Josef neoddával se také nižádnému klamu, věda přesvědčeně, jaké jsou záměry papežovy. Nadšen a unášen myšlénkou, přeměniti říši od otců zděděnou na stát právem a rozumem řízený, podceňoval pouze nepřátelský odpor proti němu namířený.

V samém okamžiku odjezdu papežova neváhal prohlásiti světu, že návštěva v ničem nepřerušila jeho plány, čímž zamýšlel docíliti, aby jednak přátelé a přívrženci jeho v ničem nebyli mateni, jednak aby odpůrcové nenabývali nové naděje a nové odvahy. Doprovázel svatého otce, cestujícího nyní přes Bavory a Tyrolsko, až do Mariabrunu za Hütteldorfem, as na míli cesty od Vídně. V tamním klášteře augustiánském zastavil se papež i cizí, jsouce přítomni mši v kostele klášterním. Po té rozloučili se,

jak se praví, oba slzy prolévajíce. Avšak za několik hodin později došel do Mariabrunu císařský rozkaz, jímž klášter Augustiánův prohlášen byl za vyzdvižena.

Jakkoli nezvratně pokračoval císař, přece celý stav věcí nebyl zcela bezpečný. Moc, kterouž až dosud kněžstvo drželo v rukou, byla ještě veliká; zakládalať se nejen na slepé víře lidu, jež byl uvykl slova kněze považovati za slova samého boha, nýbrž také hlavně na ústroji vládním, jehož nejpřednější členové byli náruživí stranníci kněžstva. V čele vlády stáli skoro vesměs osoby stavu šlechtického, jenž od dávna vyznačoval se smýšlením přísně katolickým.

Úřednictvo sloučilo se s kněžstvem. Byloť nespokojeno s opravami císaře, jenž byl počal vymítati veškeré úřední copatství, prodajnost úřadů a všeliké jiné neplechy s toutéž rázností, s jakouž pokračoval u zrušení klášterů za zbytečné uznaných.

Jelikož osoba císařova stála příliš vysoko, aby se přímý útok na ni mohl hnáti, uspokojili se tajní odpůrcové tím, že otupovali rozkazy císařské nejchatrnějším jich prováděním, tak že mnohé nařízení zůstávalo pouhým mrtvým slovem. Vládní komisaři, jimž uloženo bylo vůli císařovu uvésti ve skutek, nebo jiné osoby, jež byly v jakémkoli spojení se zaváděnými opravami, musili často do velmi trpkého jablka kousnouti, jež jim aby tvrdostí ani nepřišlo za příčinou překážek, jimiž později propletena byla celá záležitost.

A čeho nejsprostější rozum lidský sotva se byl nadál, stalo se! Zemská vláda uznala bibou směsici báchorek a směšných klepů, jimž osvícenější část člověčenstva jen se vysmívala, za podstatný základ obžaloby.

Následkem toho byl hrabě Kolovrat Krakovský ihned s hodností zeměpanského komisaře sesazen a zároveň bylo mu složiti úřad krajského v Rakovníce.

Hned na to byl krajský koulířmský, rytíř Binnenburk, muž to věrně se přidržující starého úředního copu a důvěrný přítel preláta Doxanského, jmenován nástupcem Kolovratovým a ihned zvláštní úlohou podělen, aby za účelem dalšího vyšetřování učinil na místě samém potřebná opatření.

Za takových poměrů bylo hraběti velmi pochybovati, že dobrá věc konečně zvítězí. Obrátil se tedy ihned přímo k císařskému kabinetu, líče věrně stav věcí a snažně prose o zakročení samého panovníka.

V téže době přijel také do Prahy baron Ebenstein. Odevzdav na patřičném místě nalezené ve farní stodole věci klášterní oznámil zároveň zemské vládě pohřešované dva kusy, aniž by zamlčel své podezření na hospodského Kupku, připojiv ku konci prosbu, aby učiněny byly potřebné kroky k objevení krádeže.

Aniž by si dopřál, první svou návštěvou potěšiti vlastní staříčkou matku žijící v Praze, spěchal hned k hraběti Kolovratovi, jehož nesnáze již znal a podobné i pro sebe očekával.

"Milý příteli", pravil hrabě, když mu byl Ebenstein vypravoval své další příběhy, "vzpomeňte si jen na naši rozmluvu v Dozech. Bylo to v oné noci, v níž se v klášteře odehrávala fraška o strašidlech — doznáte, že jsem již tenkráte připraven byl na protivenství, jimž jdeme vstříc, pouze podceňoval jsem jejich míru i váhu."

"Člověk myslí že spí a mámen jest potvorným snem, když slyší o všech těchto věcech", zvolal Ebenstein. "Všeliké proti nám metané obviňování mělo by do sebe velmi zábavnou humoristickou stránku — jen — ano jen kdyby vaše složení s úřadu nebylo skutečností. Což není ani jediného rozumného muže v guberniu?"

"Pánové u zemské vlády", odvětil Kolovrat, "táhnou vesměs za jeden provaz, jehož konec drží v rukou duchovenstvo a dle libosti jím vládne. Jinak nelze sobě vysvětliti věci."

"A císař? Nejsme snad hodni jeho ochrany? Nesmíme snad důvěřovati v jeho pomoc!"

"Obrátil jsem se již k němu, zaslav dopis k císařské kanceláři."

"Nuže, odkud přichází, že nalezám vás tak slabé mysli? Nepoznáší vás myšlénka, že v brzku dojde odpověď, kteráž —"

"Spíše lituji kroku, jejž jsem učinil", odvětil hrabě, svěsiv hlavu.

"Jak to?" divil se Ebenstein.

"Byl bych snad moudřeji jednal, podrobiv se milostivému trestu, alespoň bych odvoláním k císaři nebyl na novo popudil hněv našich protivníků."

"Toť nelze uvěřiti!" zvolal Ebenstein. "Jediné slovo císaře, jehož moc se již tolikráte osvědčila —"

"Však patrně vidíte", převzal mu hrabě slovo, "jaká asi jest bázeň před slovem císařským, když si mohou dovoliti, takto naložiti s námi. Příteli! moc kněžstva jest nesmírného rozsahu, a kněží jsou si této moci úplně vědomi. Svou promyšlenou soustavou a souvisice vespolek, tvoří ohromnou síť, kterouž byli roztáhli nad veškerou říší. Připusťme třeba, že by císař položil v to své mocné slovo, což mediže bude toho následkem? Sehnou hřbety a skrčí se, ponechávajíce všemu volný běh; avšak na mne vrhne se pak celá jejich jízlivost, ne li veřejně, alespoň potají, a všemožnými jehlami budou mne bodati. Jak malicherné podněty k tomu jim postačí, vidíte na nynějších rejdech, úkladech a neplechách."

"Buďsi", zvolal Ebenstein v zápalu své mladosti, "i v tom případě nesmíme zoufati. Budeme se dovolávati ochrany, a opět máme tu císaře, jenž —"

"Ovšem, máme tu císaře", "jest však otázka, zdali císař někdy nepřijde příliš pozdě. A dostaví-li se i v čas, tuť budeme slaviti vítězství jednoho neb dvou dnů a opět upadneme v dřívější pronásledování. Snad poznáváte, že rány nám zasazené vlastně namířeny jsou na císaře. Chtějí mu zošklivíti všecky novoty a opravy, chtějí zničiti nebo alespoň otupiti všecky nástroje, kterýchž má zapotřebí k provádění svých velikých záměrů. Císař jest ten, jemuž jest válka vypovězena."

"Přece domnívám se," odvětil Ebenstein, "že mluvíte takto pouze pod trudným nátlakem právě minulých událostí. Neklamal jsem se nikdy podceňováním závažnosti a velikosti tohoto zápasu. Vímť, že v boji tom se jedná o život a smrt mezi státní mocí a mocí zastaralé kněžovlády. V každém boji bývají ranění a mrtví. Nežasnu nad ničím, nehrozím se ničeho, jen když vidím, že věc, za kterouž krvácím, blíží se k vítězství. A v tom případě jsme; až posud ustupují na všech stranách temné mocnosti různému útoku osvěty, a —"

"Ovšem, ustupují mocnosti tmy", převzal hrabě slovo; "avšak neprchají, nýbrž sestřeďují se při svém hlavním stanu, aby sebravše se v jediný šik, tím jistěji a strašlivěji mohly učiniti nový výpad. — Otatně přejí vám štěstí k vašim růžovým náhledům a nadějím v té příčině. Žel, že brzy seznáte, jak velice vám bude zapotřebí neohroženého a statečného ducha."

Za několik dní po této rozmluvě došel vlastnoruční list z císařské kanceláře, kterýž byl s to ospravedlniti i důvěru Ebensteinovu i pochybnost hraběte.

Zemská vláda v Praze byla se totiž obrátila k této kanceláři s prosbou o příslušné rozkazy, jak by se měla zachovati v té příčině. V této žádosti ale bedlivě se vystříhala, učiniti zmínky o obíhajících klepech stran zázračných výjevů, neboť věděla, že císař zprávy tyto byl by odbyl obvyklým způsobem sarkastickým. V podaném k císaři spisu hrály tudíž ukradené věci hlavní úlohu, aby okolností tak závažnou dostal se celku jakýsi nátěr zpáchaného zločinu.

Hlavní obsah císařského rozkazu zněl v ten rozum, že vyšetřovací otázky: zdali úřadníkům při výkonu vyzdvižení kláštera může se přikládati vina nějakého přehmatu — má dán býti volný průchod, jakož toho žádá všestranná spravedlnost; příslušný úřad že má zavésti takové vyšetřování a dotýčné spisy svým časem předložiti císařské kanceláři.

Tento rozkaz, jakkoli vydán byl v nejlepším úmyslu, přinesl oběma zahroženým úředníkům pramálo útěchy; připravovaltě protivníkům jejich volné pole k rozličným rejdům. Při tehdejším soudním řízení dalo se do soudních protokolů ledacos vpraviti a ledacos v nich vynechati.

Tím stali se přívrženci duchovenstva pány situace. I neváhali využitkovati příhodné své postavení.

Jednoho dne z rána navštívil prelát doxanský a spolu kurátor kláštera jeptišek, tentýž, od něhož pocházely všecky úřadům podané obžaloby, guberního radu barona z Langendorfu, jenž ustanoven byl od zemské vlády za vyšetřujícího soudce.

Baron z Langendorfu byl již obstárlý pán ducha nikoliv obmezeného, avšak rozličnými vrtochy přeplněného, muž nad míru pobožný, jemuž vše bylo ctihodno, což zapáchalo mnišskou kutnou. Duchaplný spisovatel Born naznačil tehdejšího rakouského úředníka jako člověka, jenž pouze to čte, co jest psáno na papíře dopola přelomeném. Tato známka velmi dobře shodovala se s povahou Langendorfovou. Nicméně podivuhodno bylo, za jakou příčinou nenáviděl v takové míře knihy, jež nikdy nečetl, nebo spíše proč zahořel takovým hněvem proti spisovatelům těchto kněh. Muž prostředního nadání zkostnatěl během času v suchoparného pedanta a muže, jenž lpí na směšných formách zevních. Jako z přirozeného jakéhosi pudu čeněchal v každé knize vražednický meč proti svým časům a jejich hajitelům napřažený, a ve spisovateli knihy spatřoval muže všeobecnému pořádku velmi nebezpečného.

Abychom vše uvedli, což označovalo duševní povahu Langendorfovu, jest nám ještě připomenouti, že hlavně za tou příčinou byl mu hrabě Kolovrat odporným, poněvadž jej považoval za člena řádu svobodných zedníků.

Baron z Langendorfu uvítal preláta doxanského jako nějakého světce.

"Přicházím", započal jeho prelát, "abych vám oznámil, že všecky nesrovnalosti ve výpovědích posledních svědků úplně jsou vyrovnány; páter Bonaventura již přišel a —"

"Vím to již, vím vše", odtušil Langendorf. "Včera o hostině pana preláta strahovského na všecko jsem se ho vyptal. Vše jest v pořádku."

"A tuto", pokračoval prelát, podávaje Langendorfovi silný balík spisů, "přináším obžalobu proti baronu Ebensteinovi."

"Dobrá, dobrá. Jelikož tedy i rytíř z Binnendorfu navrátil se včera z Doxan —"

"Navrátil se již? Horlivý to muž! Nuže?"

"Celý obsah obžaloby jest podporován jeho vyšetřováním, v některých kusech i novými průkazy potvrzen. Jiný výsledek ovšem nikdo neočekával. Jsemť přesvědčen, že vy, pane preláte, nepropůjčil by jste se za obžalovatele ani u věci pochybné neřkuli nespravedlivé. Takovou možnost jsem již z počátku naprosto zamítal."

"Naleznete," odvětil prelát přijímaje projevené mu pochlebenství s lehkým úsměvem, "obžalobě přiložený spis, jenž zajisté dobře vám poslouží a také sám o sobě dosti jest zajímavý."

"A co by to bylo?"

"Vysvědčení mravů. Obsahujeť veškeré úsudky rozličných představených škol o Ebensteinovi již od jeho chlapectví. Jest to nový příspěvek k našemu poučení, že nikdo jedním rázem neklesne až na dno mravní pokaženosti, nýbrž že stupeň za stupněm hlouběji padá —"

"Toť pro mne něco nového, že by Ebensteinova minulost —"

"Nedošlo cosi takového jednoduše k vašemu sluchu," odtušil prelát. "Celkem není to nic neznámého. Již jako hošík nerad chodil na mši a posmíval se církevním obřadům. Na vysokém učení několikráte trestán byl, jsa postižen při čtení bezbožných kněh. Jako právník psal ohavné hanopisné články proti duchovenstvu, tiskem je vydávaje bez udání jmena spisovatelova. Jeho "Vyhlídky na příští vládu Josefovu," pak "Obrana reformace v říši Německé ku konci osmnáctého století" vyšly tiskem loňského roku bez udání knětbiskárny. Milý ty bože! Osvěta jest nyní jejich heslem, zběsilé spisovatelství květe, censura jest tak dobře jako žádná, dychtivost po čtení nesmírná, a — celé balíky knížeček podobného druhu rozletují se, jako by se máslo rozplývalo na slunci. Spisovatel pohání kněhtlačitele, kněhtlačitel čtenáře, čtenář zase spisovatele, a tak se vše točí v kole, až se celý takový hon octne u střařky. — Zda-li ještě jiné dva hanopisy, které prodává zdejší Šénfeldovo kněhkupectví: "Přípis bývalého kartusiana k jeho sestře, bývalé jeptišce", pak "Zadržené dopisy jisté jeptišky k jejímu zpovědníkovi", taktéž pocházejí od Ebensteina, není posud zjištěno, avšak podobnost slohu a přátelské jeho poměry s dotčenou proklatou firmou zdají se jaksi nasvědčovati tomu. Ba ovšem! Jakmile se jednou takové škrabáctví prokáže co pramen hojného příjmu, tuť nikdo více není s to zacpati ústa ledajakému žebráckému studentíkovi — veleduch jeho musí ven, jako bujný oř vyřítí se za slunečného dne z temných stájí, všecko porážeje, což mu přijde v cestu. Mimo to povždy veselý, hýřivý ptáček, — kdož by medle mohl se ještě diviti, že baron Ebenstein způsobem v takové míře neslušným a urážlivým choval se naproti jeptiškám doxanským?"

"Tak tedy má se věc?" zvolal vládní rada, nemoha se ani zpamatovati z úžasu nad takovou řadou těžkých hříchů. "Tedy přítel osvěty, podněcovatel lidu, svobodomyslník, naposled i snad svobodný zedník — tuť ovšem snadno jest sobě vysvětliti celou tu prázdnotu všech pevných zásad mravopočestnosti —"

"Ještě něco", přerušil mu v horlivosti prelát řeč. "Dosvědčíte mně, že podle všeho, což v protokolech obšírněji jest vypravováno chování Ebensteinovo proti posvátným pannám v Doxech co do mrzkosti a neslušnosti přesahovalo všecky meze. Jest tomu tak?"

"Bohužel, že musím to dosvědčiti."

"Nuže, musím vám říci, že nicméně to nejhorší není sepsáno v našem podání."

"Není sepsáno? A proč?"

"Z dobrých příčin. Předně aby se předešlo každému veřejnému pohoršení. Však pomíhme i toho —"

"Vzbudil jste mou zvědavost, mluvte tedy jen dále!"

"Nerad to učiním; avšak všecko zůstane mezi námi —"

"V tom ohledu spolehejte se na mne!" dokládal se rada.

"V klášteře doxanském", započal prelát, "byla jistá novicka — nyní již zase vystoupila — jmenem Marcelina. Byla ještě velmi mladá, velepříjemného zevnějšku, ano mohu říci, nad obyčej krásná. Bohužel, že duševní povaha její byla taková, jakáž se přísné kázni klášterní jen s nevolí podrobuje — a zajisté dožijeme se v nejbližší době věcí, kteréž zřejmě nám dosvědčí, jak v nejhorším směru dovede užiti opět dosažené, od ní tak toužebně očekávané svobody. Byloť nelze očekávati od ní, že by ophlé řeči mladého barona — a opilce mluvil bez ohledu na místo a osoby — odmítla s takovým opovržením, s jakýž se potkaly u ostatních sester. Avšak jakkoli veřejné mínění mělo ji za schopnu jakékoli ohavnosti, přec nikdo nebyl by se nadál, že chování její klesne až do bláta lehkomyslných nevěstek veřejných. Poslyšte, pane rado, a divte se! Veledůstojná matka abatyše jde navštíviti nemocnou, kteráž ležela ve zvláštním stavení uvnitř kláštera. Procházejíc při tomto východu odlehlou a tmavou chodbou, zahlídne, jak Marcelina jen hořce v obličeji vyskočí z jakéhosi zákoutí a rychlým krokem prchá, aniž by si všímala volání abatyše. V podobě muže, jenž na místě byl zůstal, byl ihned poznán baron Ebenstein. Příchod abatyše patrně přerušil dostaveníčko, jež bylo den před tím umluveno. Avšak baron Ebenstein neostýchal se přikročiti k abatyši, a používaje svého úředního postavení k zahalení svých rozpaků, jal se způsobem dosti drazým kárati nepořádky, s nimiž prý se setkal při prohlížení kláštera. Abatyše, mlčíc a hanbou se rdíc —"

"Ustaňte, velebný preláte!" zvolal rada. "Po těle mém přechází mráz. Toť hrozné, slyšeti něco podobného o členu císařské komise! Za našich dnů ani vojenská sběř nepřítele, kterýž vpadne do některého města, nedovolí sobě takových neřestí. Toť musí býti zanešeno do protokolů, chci tak a stojím na tom —"

"Upusťte od toho," odvece prelát, "povím li vám toho příčinu. Jedná se tu o matku abatyši. Může panenská jeptiška, může nevěsta Kristova veřejně svědectví vydati, že viděla něco, což žádná počestná žena ani z úst nevypustí —"

"Na to jsem arci nepomyslil!" odpovídal Langendorf. "Ovšem do takových nesnází nesmíme přivésti velebnou abatyši! Dobře máte! Avšak jakýž to vyvrhel pekla jest tento Ebenstein, docela hoden toho, aby postaven byl na pranýř!"

Prelát odcházel, zanechávaje radu v nejvyšším rozhorlení. Ebensteinova záležitost nenalézala již z počátku v Langendorfovi shovívajícího posuzovatele; když ale nyní byl uslyšel, že obžalovanec jest "zakukleným literátem", zmizela v něm i poslední stopa náklonnosti a příznivého smýšlení.

(Pokračování.)

Nerovný sňatek.

Novela ze skutečného života od V. Lipovského.

Po silnici k Červenému dvoru, rajskému to zákoutí na úrodné rovině polabské, cválali za krásného jarního dne volným klusem dva ohniví vraníci, táhnoucí pohodlný vůz, v němž sedě, či spíše ležel, muž asi šest a dvacetiletý příjemného zevnějšku.

Popisováním osoby mladého cestovatele nebudeme se dlouho zabývati; že měl vlasy, oči, ústa, tváře, nos a pod ním pěkné knír, nepodlehá tuším pochybnosti, a an jsem již dříve pravil, že byl příjemného zevnějšku, může si o něm každý utvořiti, obraz, jaký chce. Sluší pouze podotknouti, že se nazýval Dušan, že byl bohatým majitelem rozsáhlého statku, že byl při svém zevnějšku, bohatství a dobrých vlastnostech velmi vítaným hostem u dívek, které toužily po dobrém zaopatření a že jel do Červeného dvora na námluvy.

Dobná cesta konává se obyčejně s tváří veselou, abych řekl — sváteční, leč tvář Dušanova byla zachmářena. Příčiny toho nebyly však námluvy nucené. Dušan byl úplně samostatný; také se nechtěl ženit k vůli penězům, neboť byl bohat: byla to ovšem, jak asi bude v Červeném dvoře přijat.

Pan Závora, majitel Červeného dvora a otec zbožňované dívky, mu sice přál, ale dcera nejevila k němu přílišnou náklonnost. Vítala jej sice přívětivě, kdykoli si do Červeného dvora zajel, rozmlouvala s ním a procházela se s ním po nejstinnějších stezkách rozlehlé zahrady, která obklopovala Červený dvůr: ale o lásce s ním mluviti nechtěla a pakli Dušan rozmluvu na předmět ten obraceti počal, vzdálila se za jakoukoli záminkou. Dušan tonul v nejistotě. Pravé smýšlení Ludmilino nebyl s to vypátrat a kdykoli se domníval, že ji lapí, vysmykla se mu jako úhoř. I umínil si, že rázem učiní konec těmto hrančkám a že přímo o ruku Ludmilininu požádá. Učinil tu k písemně. Ohlásil Závorovi že Ludmilu miluje a udal den, kdy do Červeného dvora se dostaví, by prosbu svou osobně přednesl, a zároveň odpověď vyslechl.

Ustanovená lhůta prošla a Dušan blížil se s tlukoucím srdcem k osudnému místu. Nepokoj jeho dostoupil nejvyššího stupně, když spatřil za malým návrším červenou střechu věžky, která trůnila nad zámkem, jak lid dům Závorův všeobecně nazývá. Nemoha opanovati neblahé tušení, kázal kočíru by zastavil a počal přemýšleti, zdali by snad nebylo lépe, kdyby se obrátil zpět a celou tu záležitost vyjednal písemně, aby si uspořil zahanbení, kdyby byl odmrštěn. Písemná rána snese se vždy snáze než ústní; člověk zapoň může nemilý list roztrhat, roztrhat a třeba i pošlapat a to poskytuje též jakousi úlevu, kdežto ústní odmrštění musí se přijmouti s chladnou zdvořilostí, při čemž obyčejně neschází na nudných, ponižujících slovech soustrasti, což se člověka dotýká bolestněji, než samy urážky. —

Hlas kočího vyrušil jej ze zadumání v něž upadl.

"Milostpane," ozval se kočí rozpačitě, smeknav klobouk a stíraje širokou dlaní velké krůpěje potu, jež se mu po čele ždaly.

"Co jest?" tázal se Dušan a tvářil se jakoby procitl ze sna.

"I nic —" omlouval se kočí. "Myslil jsem, že je vám nanic —"

"Je mi zcela dobře."

"Pojedeme? koně jsou netrpěliví."

"A ty též? Nu, jeď Václave, jeď s pánem bohem."

Václav uposlechl a koně uháněli jakoby nahraditi chtěli co bylo zmeškáno. Za malou chvíli vjel vůz do Červeného dvora. Dušan opanoval svou sklíčenost a seskočiv s vozu, ubíral se po širokých schodech do prvního poschodí pohodlného a prostranného domu.

Závora spozoroval příjezd hosta a vyšel mu ku schodům vstříc, kdež jej vřele uvítal a chopiv se ruky jeho do společenské síně jej uvedl, nabízeje mu ochotně občerstvení po cestě.

Dušanovi zdála se býti Závorova vlídnost dobrým znamením, i nepochyboval více, že žádost jeho došla ochotného slyšení a že bude vyřízena k jeho spokojenosti. Přec však si netroufal obrátiti řeč na palčivý ten bod, jenž jej do Červeného dvora přivedl a Závora jakoby zúmyslně mlčel o tom též. Rozmlouvali o počasí, o osení, o hospodářství, o událostech politických, vůbec o všelikých věcech, jen o tom ne, proč Dušan vlastně přijel. Konečně po delším okolkování se Dušan osmělil vysloviti jmeno Ludmily. Tázal se po jejím zdraví.

"Ta je jako řepa," pravil Závora upřímně. "Nebyla nemocna co je na světě. Mám z ní skutečnou radost."

Dušan se octnul v proudu a nemeškal vykořistiti vhodného okamžení.

"Víte zajisté, proč jsem dnes vlastně přijel —" pravil. "Osmělil jsem se požádati vás za Ludmilu. Svěřte mi ji!"

"Milerád," odvětil Závora a Dušan by mu byl radostí padl kolem krku.

"Znám vás —" pokračoval Závora. "Jste řádný muž a nepřeju sobě lepšího zetě a dceři lepšího průvodce pro život. S Ludmilou jste již v pořádku?"

"S Ludmilou?" opakoval v nesnázích Dušan.

"Nu ano; má vás holka ráda?"

"To nevím, pane Závoro; posud jsem s ní nemluvil ani o lásce, tím méně o manželství."

"U čerta, toť jste ostýchavý nápadník!" zasmál se Závora. "Takovou vlastnost bych u mladých pánů nynější doby vzácnou nebyl hledal. Nyní jde vše parou, kvapem téměř šleným. Ostal jste jak vidím silně za duchem času. Nu vyhledejte Ludmilu, promluvte s ní a chce-li vás: dobrá! dám vám milerád své požehnání, ale na vůli její nátlak činiti nebudu. Dokud byla dítětem, náležela mně, vychoval jsem ji svědomitě a pečlivě; nyní jest dospělá, jest paní své vůle i ruky, ať jedná tedy samostatně. Radit jí mohu, nutit však nikoli a zvláště u věcí tak důležité jako jest provdání. Dle toho prosím byste se řídil."

Radost Dušanova těmito slovy značně ochladla.

"Nemluvil jste s ní o mně?" tázal se nejapně a malomyslně.

"Přál jste si snad, abych byl vaším námluvčím?" tázal se Závora. "To byste byl čistý nápadník! Trochu ostýchavosti mám rád, ale přílišná ostýchavost hraničí na zbabělost. Jen si to s dívčetem vyjednejte sám a nejste-li s to popléšti jí hlavu a získati její svolení o vlastní ujmě, lituju vás. Za otce se skrývat —? To by bylo pěkné manželství! Vím ze zkušenosti, že sňatky nucené byly obyčejně také nešťastné a chrání mne bůh, bych i dítě své na celou dobu života učinil nešťastné. Vyhledejte ji — bude tudím v zahradě — promluvte s ní a sdělte mi pak výsledek."

Dušan odešel do zahrady s hlavou sklopenou. Byl tak daleko jako dřív. O svolení Závorovu nepochyboval; znal cenu svou — totiž cenu svého majetku — a věděl, že každý rozumný otec bude rád, když si dceru jeho vezme; jemu šlo o svolení Ludmilino, kteréž svým listem dosáhnouti doufal a nedosáhl. Byl nucen podniknouti kružnou tu práci sám, mluviti s Ludmilou o lásce — a což pakli mu opět při prvním slově ukloužne?— Naděje jeho značně klesala a v dechu si přál, aby se byl raději navrátil z cesty zpět, jak měl při spatření věžky Červeného dvora v úmyslu. V zahradě prošel všechny cesty, prosloužil veškeré stezky a skrýše, ale po Ludmile, nenalezl stopy. I vracel se úskoci stenkou, kterác se vinula podél zdi kostým křovím zpět do domu, na ráhle v odlehlé ložnici bez hostům uzřel hlaup. —

"To je Ludmila," zaštípal pro sebe a srdce počalo mu hlasně bíti. Nevěděl, má-li pokročiti blíže a vyslechnouti nepozorován rozmluvu v besídce, aneb se tiše vzdáliti. Láska učinila jej však vyzvědačem. Chtěl vypátrati, s kým Ludmila rozmlouvá a o čem. Přikradl se tedy tiše za besídku a poslouchal. Zaslechl dva hlasy: jeden ženský, Ludmilin a druhý mužský mu taktéž dobře známý, hlas hospodářského správce Závorova statku.

Již z prvních slov rozmluvy poznal příčinu, proč Ludmila nechtěla nikdy vyslechnouti jeho vyznání lásky; poznal, že milovala jiného — muže nepatrného, chudého, pouhého sluhu, leč dcera jej milovala a otec zajisté se lásce její nepostaví do cesty. Marnomyslnost Dušanova byla bolestně raněna při pomnění, že člověk tak nepatrný nad ním — bohatým a samostatným statkářem zvítězil. Z úkrytu zaslechl již jen závěrek rozmluvy.

Slyšel správce, jenž mluvil hlasem se chvějícím.

"Složno — zněla tichá slova, "opakuju, že mi nezbývá nic, než co nejrychleji opustiti Červený dvůr. Bude to sloužiti vám i mně k poklidu, ne-li k okamžitému, aspoň snad k pozdějšímu. O kéž bych byl odešel dřív, jakého bolu byl bych sobě i vám uspořil! Viděl jsem propast mezi námi zeiet, byl jsem vaším sluhou a osmělil jsem se milovati vás. Trýzněn i blaho nalézal jsem v tajné vášni své: že byste však vy se mnou trpěla nepřišlo mi ani na mysl. Jakž bych byl mohl tušit, že zraky vaše na mně spočinuly? — to nešťastná shoda cítí?"

"Litujete snad, že vás miluju?"

"Lituju pouze utrpení, které vám nyní nastane. O mne není; rád snesu všecken bol, rád obětuju i život, jen když vy budete šťastna. Jest však možno nalezouti štěstí se srdcem raněným? — O zapomeňte sluhu na nešťastníka, jenž bezděky v běh vašeho osudu se postavil; pan Dušan vás miluje, snad vám láska jeho dá náhradu."

"Zapomeneste vy?"

"Nikdy! Vaše památka ostane mi věčně svatou."

"Proč tedy raditе mně, abych učinila, co vám se zdá býti nemožným? Domníváte se snad, že ženám té stálosti jako vy, a nebo že srdce ženy není s to milovati takou vroucností a silou jako srdce mužovo? Tvrdí se, že pravá láska nezná překážek a nesnází. Jaká je vaše láska, když první překážka ji porazila? To není ani láska, jest to jen jakýsi mam smyslů; přehával jste snad sám sebe, jako jste hleděl pohlédy a nyní teče přehlati mne; lituje litost, jako ste lhal láska a obé jest u vás pouhým pokrytstvím!"

"Probůh slečno —"

"Může milující muž raditi dívce, kterou opravdu miluje, by se provdala za jiného?"

"Co by nám bylo platno, kdybych vás uznavna, kdežto vím, že se musíte podrobiti nutnosti. Naše láska bude kletbou naší budoucnosti. Vás bude strážit a dbát, až v náručí muže jiného spočívati budete a mně ztrpčí a znechutí život, v nějž jsem pln naděje vstoupil. Rcete však, co mám podniknout? Učiním vše, jen abych vyvrátil domněnku vaši, že jsem — pokrytcem."

"Žádejte otce mého za mou ruku."

"Učiním to, vím ale napřed, že mne s hanbou a potupou vyžene z domu."

"Nevyžene. Otec mne miluje a nebude mu bránit u volbě manžela."

"Dejž to bůh! Vždyť si nežádám jeho bohatství a statků, jsem spokojen v postavení, jehož jsem se dodělal: jen vás Ludmilo bych si přál, a štěstí mé bylo by bezmezné. O kéž byste byla chuda!"

"Nepřejte si to; bohatství má též dobré stránky a nás od sebe nemá rozdělíti. Sečkejte zde; mám dobrého přímluvního, jemuž otec nic neodepře. Vy nemáte dost odhodlanosti, musím tedy jednati sama."

Ludmila odběhla a milence zanechala v besídce.

Dušan věděl dost. Ludmila byla pro něho ztracena. Tiše odkradl se z osamělého místa a ubíral se nejkratší cestou ze zahrady. Vyhledal bez odkladu svého kočího.

"Václave, zapřahej—" velel.

"Pojedem?"

"Hned!"

Václav uposlechl a Dušan vešel do světnice hostitelovy.

Závora se zhrozil jeho bledosti.

"Co je vám, příteli?" tázal se. "Co se vám přihodilo?"

"Nic — nic —" odvětil Dušan. "Jdu se s vámi rozloučit, odjíždím."

"Proč tak zakvap? Přišel snad posel, že u vás vypukl oheň?"

"Kdyby mne nebylo potkalo větší neštěstí!"

"Nuže — jaké neštěstí?"

"Nemiluje mne — s bohem!" zvolal Dušan a vyběhl ze světnice.

V několika okamžicích mohl Závora rachot odjíždějícího vozu.

(Dokončení příště.)

"Pokrok Západu"

největší český nepolitický list v Americe.

CHELSEA, IOWA.

J. B. MUSIL.

Sedlář a řemeslník, zhotovuje všechny práce ve svém oboru k úplné spokojenosti. Správky se bez odkladu vykonávají. Za všech na práci se ruší. Přijďte a přesvědčte se. (4242-5

Hambursko-americká paroplavební společnost.

Hamburkem a N. Yorkem

HAMBURKU do NEW YORKU každou středu

Z N. YORKU do HAMBURKU každý čtvrtek.

Přeplavení ceny:

Z Hamburku do Nového Yorku I. kajuta $120. zlata, II. kaj. $72 zlata, mezipalubí $32. papír.

Z Nov. Yorku do Hamburku: I. kaj. $100. zlata, II. kaj. $60. zl. mezipalubí $30. v papírech.

Děti od 1—10 roků platí polovičku. Kojenci z Hamburku do Nov. Yorku $2. zlata.

AUGUST BOLTEN

Wm. Nitze's Nachfolger

Sev.německý Lloyd

Pravidelná přímá

PAROPLAVBA

Bremen a New Yorkem

přes Southampton

Expediční dnové jsou ustanovení:

Z Bremen se Southampton a New Yorku

POŠTU SPOJENÝCH STÁTŮ!

Ceny převození:

z Bremen do New Yorku:

z New Yorku do Bremen, Londynu, Havru a Southampton:

Vše se stravou, Děti od 1 do 10 roků polovici.

Strana přeplavě do BREMEN, HAMBURG, ANTVERP, AMSTERDAM, ROTTERDAM, SOUTHAMPTON, HALL a LONDÝNA, obraťte se na